
OCENE IN POROČILA

**Anna Stefan: *Struktury posesywne i partytywne w języku polskim i słoweńskim*.
Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. 218 str.**

Monografija *Svojilne in partitivne strukture v poljščini in slovenščini* Anne Stefan se osredotoča na sinhrono analizo svojilnosti in partitivnosti, in sicer s konfrontacijo poljskega in slovenskega gradiva. Kot zapiše avtorica, je glavni cilj raziskave opredelitev terminov *svojilnost* in *partitivnost*, prikaz inventarja tipičnih sredstev, s pomočjo katerih izražamo ti dve kategoriji, določitev najbolj frekventnih in prikaz razlik v distribuciji teh sredstev v obeh jezikih.

Monografijo sestavljata dva dela: prvi je namenjen teoretični obravnavi svojilnosti in partitivnosti ter njunim sredstvom, drugi pa analizi svojilnih in partitivnih struktur v poljščini in slovenščini. V teoretičnem delu, ki se nanaša na svojilnost, avtorica povzame opredelitve in klasifikacije posesivnosti v ruski, angleški, poljski in slovenski jezikoslovni literaturi (V. Ivanov, G. A. Zolotva, H. Sarafevičova; J. Lyons, B. Heine, v okviru kognitivizma tudi J. R. Taylor, E. Tabakowska; A. Heinz, K. Pisarkowa, H. Jankowski, S. Karolak; A. Vidovič Muha, F. Lipovšek, J. Toporišič). V tem delu avtorica poudari, da je svojilnost univerzalna jezikovna kategorija ter da ozko razumljena svojilnost temelji na osebi, ki poseduje določen objekt, kar v okviru kognitivnega jezikoslovja opredelimo za prototip. Svojilno razmerje se prepleta še z »eksistencialnim, lokativnim in

partitivnim«, poleg tega pa je poudarjeno, da je pomen tisti, ki določeno konstrukcijo uvršča med svojilne. Klasificiranje kategorije svojilnosti je sicer izredno zahtevno, v monografiji je podana naslednja klasifikacija:

- TIP I – prava svojilnost: polj. *dom ojca*; sln. *očetova hiša*,
- TIP II – »navidezna svojilnost« (polj. *posesywność pozorna*) s podkategorijami, in sicer glede na vrsto odnosa:
  - medčloveški odnosi (TIP II_A): polj. *moja przyjaciółka*; sln. *moja prijateljica*;
  - živo bitje – del telesa/organizma (TIP II_B): polj. *moje ręce, psi ogon*; sln. *moje roke, pasji rep*;
  - človek – abstraktni pojem (TIP II_C): polj. *mam grypę, wykształcenie Basi*; sln. *imam gripo, Basiina izobrazba*;
  - živo bitje – (zunanja, vrstna, razločevalna) lastnost (TIP II_D): polj. *ojciec ma brodę, lisia nora*; sln. *oče ima brado, lističji brlog*;
  - človek – žival (TIP II_E): polj. *mam psa*; sln. *imam psa*;
  - avtor – njegovo delo (TIP II_F): polj. *suknia Diora*; sln. *Diorjeva obleka*;
  - človek – dejanje (TIP II_G): polj. *nasze pierwsze spotkanie*; sln. *najino/naše prvo srečanje*;
  - institucija/pravna oseba – predmet (TIP II_H): polj. *budget państwa*; sln. *državni proračun*.

Avtorica v nadaljevanju sredstva za izražanje svojilnosti razdeli v dve skupini: (a) prilastkovne in (b) povedkove konstrukcije. Med prvimi so najpogostejši svojilni zaimdek, povratni svojilni zaimdek, svojilni roditeljik in svojilni pridevnik, pri čemer v poljščini prevladuje svojilni roditeljik, v slovenščini pa svojilni pridevnik. Avtorica v primeru slovenščine izpostavi tudi pogovorno obliko roditeljnika s predlogom *od* (npr. *knjiga od mame*).

Tretje poglavje se osredotoča na teoretično obravnavo partitivnosti v poljščini in slovenščini. Večina partitivnost razume kot eno od roditeljskih funkcij (med njimi A. Heinz), drugi pa partitivnost obravnavajo kot samostojno pomensko kategorijo z lastnimi formalnimi sredstvi (npr. v delih M. Korytkowske).

Osnovno sredstvo za izražanje partitivnosti je delni (partitivni) roditeljik, ki nastopa ob drugem samostalniku (v tem primeru prilastek izraža mero) ali ob glagolu. Tak prilastek tako v poljščini kot slovenščini v primeru števnikov od 5 do 101 in za količinskimi izrazi tipa *dužo, malo, wiele, nieco, trochę/veliko, malo, precej, nekaj* zahteva roditeljsko obliko drugega samostalnika, in sicer ne glede to, v katerem sklonu nastopa samostalniška besedna zveza. Za slovenščino v primeru partitivnega roditeljnika avtorica povzema delitev J. Toporišiča na tip A, pri katerem »je del izražen s posebno besedo« (npr. *dovolj vina, kozarec vina, trume ljudi; najlepša vseh; kaj krvi; niti eden mimoidočih; devet hčera; četvero dece; kolikor ljudi; še dolgo časa*), in tip B: *trikrat vrže v njo soli, boš otrokom kruha rezal, moči je šlo iz mene*. Po mnenju avtorice tako A. Vidovič Muha kot A. Heinz pripisujeta partitivnosti nadrejenost, saj ta vsebuje tudi svojilnost (npr. *skorja Zemlje : Zemljina skorja : zemeljska skorja*). Ob tem partitivnost loči na tri tipe: (a) nedoločen

del nedoločene snovi – TIP A₁ (polj. *troche masła, sln. nekaj masła*); in nedoločen del nedoločene skupnosti – TIP A₂ (polj. *dužo ludzi, sln. veliko ljudi*); (b) nedoločen del določene snovi – TIP B₁ (polj. *troche tego masła, sln. nekaj tega masła*); nedoločen del določene skupnosti – TIP B₂ (polj. *dužo Polaków, sln. veliko Poljakov*) in (c) deli nesnovnih, abstraktnih pojmov – TIP C (polj. *dužo cierpienia, sln. veliko trpljenja*).

Četrto in peto poglavje sta posvečeni izčrpni analizi svojilnih in partitivnih struktur v poljskih in slovenskih revijalnih besedilih (na gradivu izbranih poljskih revij *Claudia, Cosmopolitan, Gala, Glamour, Mam to ja, Olivia, Pani domu, Poradnik domowy, Show, Tina, Twój Styl, Świat kobiety, Viva* in slovenskih *Anja, Cosmopolitan, Eva, Jana, Lady, L&Z, Lepa in zdrava, Lisa, Naša žena, Nova, Obrazi* in *Ona*). Kot kaže, je bil izbor besedil pogojen s tem, da je avtorica želela zajeti besedila, ki vsebujejo tudi elemente pogovornega jezika (opozarja namreč na posebnosti, ki se predvsem v slovenščini kažejo v razmerju *knjižno (zborna) proti (knjižno) pogovorno*). V zvezi s svojilnostjo avtorica ugotavlja, da v gradivu TIP II prevladuje v primerjavi s TIP-om I. Tudi glede na žanr analiziranega revijalnega gradiva je seveda pričakovano, da je največ konstrukcij, ki se nanašajo na medčloveške odnose. Čeprav sta slovenščina in poljščina oba slovanska jezika, med njima obstajajo tudi določene razlike. Ena takih so oblike svojilnih zaimkov za 3. osebo v slovenščini (*njegov, njen; njun; njihov*), poleg tega pa je tudi inventar zaimkov v slovenščini razširjen z dvojinskimi oblikami (*najin, vajin, njun*). Kaže se tudi sistemska razlika med poljščino in slovenščino: in sicer v primeru TIP_A in TIP_F v slovenščini nastopajo svojilni pridevnik, v poljščini pa samostalnik v roditeljniku (ta raba je za slovenščino značilna le v primeru kompleksnih besednih zvez). Tovrstni svojilni pridevnik, kot jih poznamo

v slovenščini (*Petrova tablica*), so v poljščini ohranjeni le še v nekaterih narečjih. Pri analizi partitivnosti so v obeh jezikih najpogostejši TIP A₂ in TIP B₂ ter TIP C z nesnovnimi, abstraktnimi pojmi.

Raziskava A. Stefan presega tradicionalna pojmovanja svojilnosti in partitivnosti, ki se gibljejo predvsem na formalni ravni, saj vključuje tudi semantično-strukturalno

analizo poljskega in slovenskega gradiva. Monografija tudi s svojim konfrontativnim poljsko-slovenskim pristopom predstavlja pomembno obogatitev literature s tega področja.

Boris Kern

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša

ZRC SAZU

boris.kern@zrc-sazu.si